

PRAWO BANKOWE

Zbigniew Ofiarski

SERIA AKADEMICKA

5. WYDANIE

PRAWO BANKOWE

Zbigniew Ofiarski

SERIA AKADEMICKA

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

5. WYDANIE

Stan prawny na 1 stycznia 2017 r.

Recenzent

Dr hab. Marek Zdebel, prof. UŚ

Wydawca

Grzegorz Jarecki

Redaktor prowadzący

Kinga Zajęc

Opracowanie redakcyjne

Dagmara Wachna

Łamanie

Wolters Kluwer

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

The logo for 'prawolubni' features the word in a lowercase, serif font. A small heart symbol is positioned above the 'i' in 'lubni'. Below the text are two horizontal wavy lines.

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by
Wolters Kluwer SA, 2017

ISBN: 978-83-8107-000-3

5. wydanie

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	9
Wprowadzenie	13
Rozdział pierwszy	
System bankowy w Polsce	17
1. Zagadnienia wprowadzające	17
2. System źródeł prawa bankowego	33
3. Rodzaje banków	54
4. Spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe	66
Zalecana literatura uzupełniająca	97
Rozdział drugi	
Reglamentacja działalności banków	99
1. Zezwolenia na działalność bankową	99
2. Ustawowe warunki dotyczące tworzenia i funkcjonowania banków	128
Zalecana literatura uzupełniająca	137
Rozdział trzeci	
Formy zrzeszania oraz łączenia i współdziałania banków	138
1. Bankowe grupy kapitałowe	138
2. Grupy bankowe	142
3. Bankowe izby gospodarcze	145
4. Zrzeszenia banków	151
5. Łączenie i przejęcie banków	162
6. Inne formy współdziałania banków	167
Zalecana literatura uzupełniająca	172
Rozdział czwarty	
Czynności bankowe zastrzeżone dla banków	174
1. Pojęcie i rodzaje czynności bankowych	174
2. Prowadzenie rachunków bankowych	186
3. Rozliczenia pieniężne przeprowadzane za pośrednictwem banków	238

4. Udzielanie kredytów	261
5. Udzielanie i potwierdzanie gwarancji bankowych oraz otwieranie i potwierdzanie akredytyw	298
6. Emitowanie bankowych papierów wartościowych	313
7. Inne czynności zastrzeżone wyłącznie dla banków w odrębnych ustawach	319
8. Czynności zastrzeżone dla banków o specjalnym statusie	335
Zalecana literatura uzupełniająca	343

Rozdział piąty

Pozostałe czynności bankowe	345
1. Uwagi wprowadzające	345
2. Udzielanie pożyczek pieniężnych	346
3. Operacje czekowe i wekslowe oraz operacje, których przedmiotem są warranty	361
4. Świadczenie usług płatniczych oraz wydawanie pieniądza elektronicznego	364
5. Terminowe operacje finansowe	381
6. Nabywanie i zbywanie wierzytelności pieniężnych	387
7. Przechowywanie przedmiotów i papierów wartościowych oraz udostępnianie skrytek sejfowych	388
8. Wykonywanie określonych czynności obrotu dewizowego	390
9. Udzielanie i potwierdzanie poręczeń	398
10. Czynności zlecone związane z emisją papierów wartościowych	401
11. Pozostała działalność banków	403
12. Outsourcing	407
Zalecana literatura uzupełniająca	420

Rozdział szósty

Szczególne obowiązki i uprawnienia banków	422
1. Uwagi ogólne	422
2. Szczególne uprawnienia banków	426
3. Szczególne obowiązki banków	447
Zalecana literatura uzupełniająca	485

Rozdział siódmy

Zasady gospodarki finansowej banków	486
1. Fundusze własne banków	486
2. Standardy kapitałowe	495
3. Podatek od niektórych instytucji finansowych	499
4. Pozostałe aspekty gospodarki finansowej banków	501
5. Plany naprawy oraz wczesna interwencja, likwidacja i upadłość banków	515
Zalecana literatura uzupełniająca	531

Rozdział ósmy

Bankowy Fundusz Gwarancyjny	533
1. Istota Bankowego Funduszu Gwarancyjnego	533
2. Struktura organizacyjna Bankowego Funduszu Gwarancyjnego	538
3. Obowiązkowy system gwarantowania środków pieniężnych przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny	542
4. Przymusowa restrukturyzacja	563
5. Restrukturyzacja spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych	580
6. Wybrane aspekty gospodarki finansowej Bankowego Funduszu Gwarancyjnego	582
Zalecana literatura uzupełniająca	599

Rozdział dziewiąty

Narodowy Bank Polski	601
1. Ustrojowa pozycja i funkcje Narodowego Banku Polskiego	601
2. Struktura organizacyjna Narodowego Banku Polskiego	609
3. Płaszczyzny aktywności Narodowego Banku Polskiego	621
3.1. Współdziałanie z organami państwa	621
3.2. Emisja znaków pieniężnych	629
3.3. Realizacja polityki pieniężnej	637
3.4. Prowadzenie rachunków bankowych	655
3.5. Działalność dewizowa banku centralnego	662
4. Podstawowe zasady gospodarki finansowej Narodowego Banku Polskiego	668
Zalecana literatura uzupełniająca	674

Rozdział dziesiąty

Nadzór bankowy	676
1. Uwagi wprowadzające	676
2. Organizacja nadzoru bankowego	678
3. Cele, zadania i tryb wykonywania nadzoru bankowego	691
4. Środki nadzoru bankowego	700
5. Nadzór nad oddziałami instytucji kredytowych	710
6. Istota i zakres nadzoru skonsolidowanego	716
7. Pozostałe regulacje nadzoru bankowego	724
8. Nadzór uzupełniający	735
9. Nadzór makroostrożnościowy	740
Zalecana literatura uzupełniająca	743

Bibliografia	745
---------------------------	-----

Indeks podstawowych pojęć	769
--	-----

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

- k.c. – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 380 z późn. zm.)
- k.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1137 z późn. zm.)
- k.p.a. – ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 23 z późn. zm.)
- k.p.c. – ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1822 z późn. zm.)
- k.r.o. – ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 2082 z późn. zm.)
- k.s.h. – ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1578 z późn. zm.)
- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
- o.p. – ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 613 z późn. zm.)
- p.u. – ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 2171 z późn. zm.)
- pr. bank. – ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1988 z późn. zm.)
- pr. dewiz. – ustawa z dnia 27 lipca 2002 r. – Prawo dewizowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 826 z późn. zm.)
- TFUE – Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, sporządzony w Rzymie dnia 25 marca 1957 r. (wersja skonsolidowana: Dz. Urz. UE C 202 z 7.06.2016, s. 47, ze sprost.)
- u. BFG – ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji (Dz. U. z 2016 r. poz. 996 z późn. zm.)
- u. BGK – ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o Banku Gospodarstwa Krajowego (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1787 z późn. zm.)

u. IKE	–	ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o indywidualnych kontaktach emerytalnych oraz indywidualnych kontaktach zabezpieczenia emerytalnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1776)
u. NBP	–	ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 908 z późn. zm.)
u. SKOK	–	ustawa z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1910 z późn. zm.)
u.e.r. FUS	–	ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 887 z późn. zm.)
u.f.b.s.	–	ustawa z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1826)
u.f.p.	–	ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1870 z późn. zm.)
u.g.t.	–	ustawa z dnia 26 października 2000 r. o giełdach towarowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 719 z późn. zm.)
u.k.k.	–	ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1528)
u.l.z.b.h.	–	ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o listach zastawnych i bankach hipotecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1771)
u.n.r.f.	–	ustawa z dnia 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 174 z późn. zm.)
u.o.i.f.	–	ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1636 z późn. zm.)
u.s.d.g.	–	ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1829 z późn. zm.)
u.s.u.s.	–	ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 963 z późn. zm.)

Czasopisma

BB	–	Bezpieczny Bank
Biul. SN	–	Biuletyn Sądu Najwyższego
EP	–	Edukacja Prawnicza
GSP-Prz. Orz.	–	Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa
GSP	–	Gdańskie Studia Prawnicze
KZS	–	Krakowskie Zeszyty Sądowe
M. Podat.	–	Monitor Podatkowy
M. Praw.	–	Monitor Prawniczy
MPB	–	Monitor Prawa Bankowego

ONSA	–	Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego
OSA	–	Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSAB	–	Orzecznictwo Sądów Apelacji Białostockiej
OSNC	–	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNKW	–	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Wojskowa
OSNP	–	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych
OSP	–	Orzecznictwo Sądów Polskich
OTK	–	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
PiP	–	Państwo i Prawo
POP	–	Przegląd Orzecznictwa Podatkowego
PPH	–	Przegląd Prawa Handlowego
PPP	–	Przegląd Prawa Publicznego
PPW	–	Prawo Papierów Wartościowych
Pr. Bank.	–	Prawo Bankowe
Prok. i Pr.	–	Prokuratura i Prawo
Prz. Pod.	–	Przegląd Podatkowy
Prz. Sejm.	–	Przegląd Sejmowy
PS	–	Przegląd Sądowy
PUG	–	Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
R. Pr.	–	Radca Prawny
RPEiS	–	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
SP	–	Studia Prawnicze
TPP	–	Transformacje Prawa Prywatnego

Inne

BFG	–	Bankowy Fundusz Gwarancyjny
BGK	–	Bank Gospodarstwa Krajowego
EBC	–	Europejski Bank Centralny
EBI	–	Europejski Bank Inwestycyjny
EFI	–	Europejski Fundusz Inwestycyjny
ESBC	–	Europejski System Banków Centralnych
EUNB	–	Europejski Urząd Nadzoru Bankowego
GUS	–	Główny Urząd Statystyczny
IKE	–	indywidualne konta emerytalne
IKZE	–	indywidualne konta zabezpieczenia emerytalnego
KDPW	–	Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych
KNB	–	Komisja Nadzoru Bankowego
KNF	–	Komisja Nadzoru Finansowego
KSF	–	Komitet Stabilności Finansowej
KZBS	–	Krajowy Związek Banków Spółdzielczych

MFW	-	Międzynarodowy Fundusz Walutowy
MSR	-	Międzynarodowe Standardy Rachunkowości
NBP	-	Narodowy Bank Polski
NSA	-	Naczelny Sąd Administracyjny
RPP	-	Rada Polityki Pieniężnej
SA	-	Sąd Apelacyjny
SKOK	-	Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe
SN	-	Sąd Najwyższy
SO	-	Sąd Okręgowy
TK	-	Trybunał Konstytucyjny
WSA	-	Wojewódzki Sąd Administracyjny
ZBP	-	Związek Banków Polskich
ZUS	-	Zakład Ubezpieczeń Społecznych

WPROWADZENIE

Banki stanowią jeden z najistotniejszych elementów prawidłowo rozwijającej się gospodarki. Prawne podstawy funkcjonowania systemu bankowego tworzą obszerny i bardzo złożony zbiór aktów prawnych o różnej randze. Znajomość tych zagadnień coraz częściej stanowi standard wymagań stawianych absolwentom kierunków studiów takich jak: prawo, administracja, ekonomia, finanse i rachunkowość, zarządzanie, bezpieczeństwo narodowe, informatyka i ekonometria, stosunki międzynarodowe oraz innych.

Dla celów dydaktycznych, jak i z uwagi na znaczenie problematyki w programach studiów, przede wszystkim prawniczych oraz administracyjnych, nastąpiło wyodrębnienie przedmiotu prawo bankowe lub nawet o szerszych granicach przedmiotowych – przedmiotu prawo rynku finansowego, natomiast w programach studiów ekonomicznych często uwzględniany jest przedmiot bankowość. Ze względu na obszerność regulacji prawnej i różnorodność problematyki trudno jest obecnie prawidłowo realizować zagadnienia prawa bankowego lub bankowości wyłącznie w ramach przedmiotu prawo finansowe albo finanse. Potrzeba poznania tych ważnych zagadnień uzasadnia wprowadzanie do programów studiów monograficznych specjalizacyjnych wykładów z prawa bankowego lub prawa rynku finansowego albo bankowości.

Współcześnie prawo bankowe jest bardzo dynamicznie rozwijającą się dziedziną prawa i jednocześnie ważnym elementem składowym prawa rynku finansowego. Różne zjawiska, w tym o charakterze kryzysowym, mają wpływ na postawę ustawodawcy, który dążąc do minimalizowania ryzyk związanych z funkcjonowaniem banków i rynku bankowego, a także jego otoczenia w postaci innych sektorów rynku finansowego (ubezpieczeniowego, kapitałowego) podejmuje próby coraz głębszej ingerencji prawnej w mechanizm rynkowy. To szczególnie zaufanie do onnipotencji prawa prowadzi do ilościowego wzrostu różnych regulacji prawnych odnoszących się do poszczególnych obszarów działalności bankowej lub parabankowej. Postawę taką trudno zaakceptować, niemniej jednak ma ona określone konsekwencje w praktyce, zarówno dla podmiotów instytucjonalnych (banków, przedsiębiorstw pomocniczych usług bankowych, parabanków, pośredników w wykonywaniu usług bankowych), jak i dla ich kontrahentów. Wiedza o prawnych mechanizmach funkcjonowania banków i ich otoczenia instytucjonalnego staje się coraz bar-

dziej niezbędna do zrozumienia skomplikowanych zjawisk i zdarzeń składających się na działalność bankową.

Niniejszy podręcznik, w zamierzeniu autora, jest próbą prezentacji wielowątkowej problematyki polskiego prawa bankowego i założeń systemu bankowego funkcjonującego w Polsce. Jest to wydanie V. W stosunku do wydania IV z 2011 r. zostało zaktualizowane i poszerzone o zagadnienia wynikające ze zmian legislacyjnych oraz o najnowszy dorobek judykatury i doktryny. W szczególności uwzględniono nowe rozwiązania w zakresie funkcjonowania Bankowego Funduszu Gwarancyjnego, istotne zmiany w działalności sektora bankowości spółdzielczej oraz wprowadzenie w Polsce prawnych podstaw wykonywania nadzoru makroostrożnościowego. Przyjęto możliwie szeroki zakres omawiania poszczególnych zagadnień, wychodząc poza ramy podstawowych aktów prawnych polskiego prawa bankowego. W związku z tym przedstawiono nie tylko uregulowania zamieszczone w ustawie – Prawo bankowe oraz ustawie o Narodowym Banku Polskim, ale również regulacje dotyczące funkcjonowania spółdzielczości bankowej, banków hipotecznych, Bankowego Funduszu Gwarancyjnego, kredytu konsumenckiego, Banku Gospodarstwa Krajowego, nadzoru finansowego, a także innych problemów związanych z funkcjonowaniem systemu bankowego, np. dotyczących rekapitalizacji niektórych instytucji finansowych, udzielania wsparcia przez Skarb Państwa niektórym instytucjom finansowym, wykonywania usług płatniczych czy systemu pieniężnego. Banki wchodzą w różne relacje z podmiotami instytucjonalnymi (sektora publicznego i sektora prywatnego) oraz z konsumentami. Wymaga to przedstawienia tej problematyki w możliwie szerokim ujęciu.

W podręczniku zaprezentowano również wybrane zagadnienia odnoszące się do podmiotów instytucjonalnych innych niż banki, ale realizujących niektóre czynności bankowe, np. uregulowane w ustawie z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych.

Zamiarem autora było ukazanie szerokiego obszaru regulacji prawnych systemu bankowego, wzajemnych relacji między poszczególnymi aktami prawnymi, stopniowego poszerzania tradycyjnej oferty banków na rynku, a także procesu tworzenia różnych instytucji prawnych wpływających na bardziej bezpieczne funkcjonowanie banków, w tym również przy ewentualnym angażowaniu publicznych zasobów finansowych w procesy restrukturyzacji banków zagrożonych niewypłacalnością.

Podręcznik stanowi systematyczny wykład obowiązującego polskiego prawa bankowego, z uwzględnieniem dorobku orzecznictwa oraz doktryny i wpływu standardów prawa unijnego na ewolucję i rozwój różnych instytucji prawa bankowego w Polsce. Zaprezentowano zarówno zagadnienia publicznego, jak i prywatnego prawa bankowego, podkreślając w ten sposób nie tylko złożony charakter tej problematyki, ale również relacje zachodzące między poszczególnymi uregulowaniami. Po każdym rozdziale zamieszczono także zalecaną literaturę uzupełniającą, istotnie przybliżającą specyfikę różnych zagad-

nień, których szczegółowe omówienie nie byłoby możliwe ze względu na ograniczone ramy książki.

Praca ta jest adresowana przede wszystkim do studentów studiów prawniczych, administracyjnych, ekonomicznych i zarządzania. Może być również wykorzystywana przez studentów innych kierunków studiów oraz słuchaczy studiów podyplomowych, których programy uwzględniają zagadnienia z zakresu bankowości i prawa bankowego, a także przez każdego, kto z osobistych lub zawodowych względów jest zainteresowany coraz ważniejszą problematyką funkcjonowania banków i rynku bankowego.

Zdając sobie sprawę z tego, że nie ma doskonałych i pozbawionych wad podręczników, autor będzie wdzięczny za ewentualne spostrzeżenia, uwagi i propozycje, które z pewnością zostaną wykorzystane w kolejnych lub podobnych opracowaniach z zakresu prawa bankowego i bankowości.

Prof. dr hab. Zbigniew Ofiarski

Profesor zwyczajny Uniwersytetu Szczecińskiego

Rozdział pierwszy

SYSTEM BANKOWY W POLSCE

1. Zagadnienia wprowadzające

Tradycyjnie w polskiej doktrynie prawa finansowego przyjmowano, że system bankowy danego państwa to ogół banków funkcjonujących w danym czasie i na określonym terytorium, których zakres działalności jest uregulowany w przepisach prawa bankowego danego państwa¹. Biorąc jednak pod uwagę dynamiczny rozwój różnych form działalności bankowej oraz jej umiędzynarodowienie w Polsce, zwłaszcza od 1990 r., takie rozumienie systemu bankowego może okazać się już niewystarczające, ponieważ zbyt wąsko ujmuje funkcjonowanie banków.

system bankowy

Klasyczna działalność bankowa często jest łączona z inną działalnością, np. ubezpieczeniową, maklerską, powierniczą, w zakresie świadczenia usług doradztwa finansowego, inwestycyjną na rynku kapitałowym, a ponadto wykracza ona poza obszar państwa polskiego. Banki nie są również jedynymi podmiotami podejmującymi działalność bankową (czynności bankowe w szerokim ujęciu). Obok banków podejmują ją m.in. instytucje płatnicze, kantory walutowe, domy maklerskie, fundusze inwestycyjne, fundusze powiernicze, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, giełdy finansowe, instytucje pieniądza elektronicznego.

działalność bankowa

W związku z tym można wyodrębnić różne ogniwa systemu bankowego, a termin ten powinien być rozumiany znacznie szerzej i obejmować nie tylko banki, ale również inne podmioty wykonujące czynności bankowe w szerokim ujęciu, a także różne instytucje finansowe, których działalność i spełniane zadania mają minimalizować ryzyko związane z funkcjonowaniem podstawowego og-

ogniwa systemu bankowego

¹ S. Bolland, *Wstęp do nauki finansów*, Warszawa 1986, s. 206; J. Harasimowicz, *Finanse i prawo finansowe*, Warszawa 1988, s. 199; N. Gajl, *Finanse i prawo finansowe*, Warszawa 1992, s. 375; W. Baka, *Kierunki umacniania systemu bankowego*, Pr. Bank. 1996, nr 3, s. 73–81; A. Majchrzycka-Guzowska, *Finanse i prawo finansowe*, Warszawa 1997, s. 262; E. Ruśkowski (red.), *Finanse publiczne i prawo finansowe*, t. II, Warszawa 2000, s. 340.

niwa systemu bankowego, tj. banków (do takich instytucji można zaliczyć np. BFG czy KNF).

sektor bankowy	W ujęciu normatywnym brak definicji pojęcia „system bankowy”, które od wielu lat jest jednak analizowane w doktrynie. Pojawiło się natomiast w znaczeniu normatywnym pojęcie „sektor bankowy”, którym posłużono się w ustawie o nadzorze uzupełniającym ² . Zgodnie z przepisami tej ustawy sektor bankowy tworzą instytucje kredytowe, instytucje finansowe w rozumieniu ustawy – Prawo bankowe oraz przedsiębiorstwa pomocniczych usług bankowych w rozumieniu ustawy – Prawo bankowe.
sektor ubezpieczeniowy	Wyodrębniono ponadto sektor ubezpieczeniowy, który tworzą zakłady ubezpieczeń, zakłady reasekuracji lub dominujący podmiot ubezpieczeniowy, określone w ustawie o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej ³ , a także
sektor usług inwestycyjnych	sektor usług inwestycyjnych obejmujący firmy inwestycyjne (np. domy maklerskie, towarowe domy maklerskie, towarzystwa funduszy inwestycyjnych). Wymienione wyżej sektory: bankowy, ubezpieczeniowy oraz usług inwestycyjnych są elementami składowymi sektora finansowego.
sektor finansowy	

Trudno jednak przyjąć założenie, według którego pojęcie „system bankowy” mogłoby być traktowane jako synonim pojęcia „sektor bankowy”. Konstrukcje tych pojęć opierają się bowiem na odmiennych kryteriach, chociaż pewną wspólną cechą jest to, że przy szerokim ujmowaniu pojęcia „system bankowy” i konfrontacji tego pojęcia z normatywnym ujęciem „sektora bankowego” zauważalne jest wychodzenie w każdym przypadku poza ramy tradycyjnej (podstawowej) działalności bankowej.

Wydaje się, że pozostawienie poza szeroko rozumianym systemem bankowym instytucji, które nie są bankami, ale prowadzona przez nie działalność ma charakter uzupełniający wobec banków – w szczególności spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych oraz kantorów walutowych – byłoby próbą zakwestionowania wieloaspektowości współczesnej działalności bankowej. Trafnie ocenia się, że współczesny rynek bankowy nie może być postrzegany jako przestrzeń, w której działalność prowadzą wyłącznie banki. Należą do niej również inne podmioty, wykonujące czynności bankowe, które w systemie prawnym zostały wyposażone w indywidualną nazwę⁴.

² Ustawa z dnia 15 kwietnia 2005 r. o nadzorze uzupełniającym nad instytucjami kredytowymi, zakładami ubezpieczeń, zakładami reasekuracji i firmami inwestycyjnymi wchodzącymi w skład konglomeratu finansowego (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1252 z późn. zm.).

³ Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz. U. poz. 1844 z późn. zm.).

⁴ L. Góral, *Rekonstrukcja pojęcia rynku bankowego na gruncie przepisów polskiego prawa bankowego i jego użyteczność w zakresie analizy regulacji prawnych normujących cel nadzoru nad tym rynkiem*, Studia Prawno-Ekonomiczne 2014, t. XCII, s. 58.

Charakterystyczne jest przy tym to, że w prawie bankowym ustawodawca wielokrotnie posługuje się pojęciem działalności bankowej, ale jej nie definiuje, jak również wprost nie wyznacza jej granic. Można ją wiązać zarówno z pojęciem banku, jak i czynności bankowych, ale nie oddaje to w pełni jej specyficznych cech. Działalność bankowa jest rodzajem działalności gospodarczej, definiowanej w sposób ogólny w ustawie o swobodzie działalności gospodarczej⁵. Według przepisów tej ustawy działalnością gospodarczą jest zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły. Jest to podstawowa definicja dla całego systemu prawa, zarówno publicznego, jak i prywatnego⁶. Jeżeli jakkolwiek inny akt prawa (ustawa, rozporządzenie, a także akt prawa wewnętrznego danego podmiotu) odwołuje się do „działalności gospodarczej”, nie wskazując, że chodzi o szczególne (syngularne) znaczenie tego pojęcia, to należy uznać, iż akt ten odwołuje się do uniwersalnej (generalnej) definicji wynikającej z prawa działalności gospodarczej⁷.

Pojęcie działalności gospodarczej opiera się na trzech kryteriach: ekonomicznej klasyfikacji działalności, jej zarobkowych celach oraz wykonywaniu w sposób zorganizowany i ciągły⁸. Każda z tych cech występuje również przy prowadzeniu działalności bankowej.

Należy podkreślić, że ustawa o swobodzie działalności gospodarczej nie reguluje wyczerpująco różnych rodzajów tej działalności. Wiele odrębnych ustaw szczegółowo normuje zasady organizacji i wykonywania danego rodzaju działalności. Są to akty o charakterze *lex specialis* wobec przepisów ustawy o swobodzie działalności gospodarczej⁹. Złożony charakter podejmowania i prowadzenia działalności bankowej wymaga również zastosowania odrębnych i bardziej szczegółowych regulacji. Jest to wyraz innego, przedmiotowego ujęcia działalności bankowej. Prawo bankowe w tym zakresie stanowi także akt prawny o charakterze *lex specialis* w stosunku do przepisów ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, które znajdują również w odpowiednim zakresie zastosowanie do działalności bankowej. Nie jest przy tym konieczne, aby w prawie bankowym zastrzegano, że przepisy ustawy o swobodzie działalności gospodarczej stosuje się do działalności bankowej w zakresie nieuregulowanym w ustawie szczegółowej¹⁰.

⁵ Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1829 z późn. zm.).

⁶ J. Lic, M. Łuc, *Definicje pojęć „działalność gospodarcza” i „przedsiębiorca” (potrzeba rewizji)*, PiP 2008, z. 10, s. 59.

⁷ J. Furtas, *Działalność gospodarcza na gruncie podatku od towarów i usług oraz ustawy o swobodzie działalności gospodarczej*, Doradztwo Podatkowe 2012, nr 10, s. 48.

⁸ C. Kosikowski, *Prawo działalności gospodarczej – komentarz*, Warszawa 2000, s. 11.

⁹ *Idem*, *Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej – komentarz*, Warszawa 2013, s. 32.

¹⁰ *Idem*, *Przedsiębiorca w prawie polskim na tle prawa europejskiego*, Warszawa 2003, s. 26.

Zbigniew Ofiarski – profesor doktor habilitowany nauk prawnych; kierownik Katedry Prawa Finansowego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego; w latach 2011–2014 członek Rady Naukowej Instytutu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk; w swojej pracy łączy aspekty teoretyczne funkcjonowania banków z ich działalnością praktyczną, w tym również z uwzględnieniem różnych ryzyk rynkowych oraz skutków ekonomicznych w wymiarze indywidualnym i systemowym; autor ponad 550 publikacji z zakresu prawa finansów publicznych, finansów samorządu terytorialnego, prawa bankowego i dewizowego oraz prawa podatkowego.

Podręcznik stanowi systemowe ujęcie prawa bankowego. Autor omawia m.in. zasady organizacji i funkcjonowania banków oraz ich otoczenia w postaci innych instytucji finansowych (np. spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych) uprawnionych do wykonywania niektórych czynności bankowych. Ponadto szczegółowo prezentuje rozwiązania prawne tworzące system bezpiecznego i stabilnego funkcjonowania sektora bankowego.

W piątym wydaniu podręcznika – poszerzonym i zaktualizowanym – opisano nie tylko istotnie zmieniony stan ustawodawstwa bankowego, ale również praktykę bankową wzbogaconą o doświadczenia zebrane z kryzysu finansowego, którego skutki są zauważalne w obecnym funkcjonowaniu sektora bankowego. Obok zagadnień dotyczących organizacji i zasad prowadzenia działalności bankowej, funkcjonowania banków uniwersalnych i specjalistycznych przedstawiono m.in.:

- problematykę nadzoru bankowego – mikroostrożnościowego, skonsolidowanego, uzupełniającego, a także jego najnowszej formy w postaci nadzoru makroostrożnościowego,
- zadania Narodowego Banku Polskiego,
- nowe zasady funkcjonowania Bankowego Funduszu Gwarancyjnego obowiązujące od 2016 r.,
- zmieniony zakres działania Komitetu Stabilności Finansowej,
- nowe poziomy integracji działalności banków spółdzielczych (np. zasady tworzenia zrzeszenia zintegrowanego oraz systemów ochrony),
- kolejne etapy ewolucji form nadzwyczajnej pomocy dla banków, będące efektem doświadczeń z okresu kryzysu finansowego z lat 2008–2009, w tym zmienione od 2016 r. zasady dokapitalizowania instytucji finansowych i ich ewentualnej rekapitalizacji, a także reguły stosowania rządowych instrumentów stabilizacji finansowej.

Książka przeznaczona jest dla studentów prawa, administracji, ekonomii i zarządzania. Może stanowić cenną pomoc dla prawników – adwokatów, radców prawnych, notariuszy, komorników i sędziów, jak również dla pracowników banków oraz innych instytucji finansowych.

9788381070003 W05P01

ISBN 978-83-8107-000-3

9 788381 070003

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUPER.PL

WWW.PROFINFO.PL

LEX Student
— Prawa